

2024 / 1 (26)
ԵՐԵՎԱՆ

ԱՄԲԵՐԴ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

AMBERD
BULLETIN

АМБЕРД
БЮЛЛЕТЕНЬ

«Ամբերդ» տեղեկագիրը հրատարակվում է
ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի որոշմամբ
Бюллетень «Амберд» издается по решению Ученого совета АГЭУ
The «Amberd» Bulletin is published by the decision of ASUE Scientific Council

ԳԼԽԱՎՈՐ ԽՄԲԱԳԻՐ
ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Թարթուլ ՄԿՐՏՉՅԱՆ (ՀՊՏՀ գիտության գծով պրոռեկտոր)

Դավիթ ՀԱԽՎԵՐԴՅԱՆ («Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի տնօրեն), **Վարդան ԱԹՈՅԱՆ** («Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի փոխտնօրեն-ավագ փորձագետ), **Սամվել ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ** («Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի ավագ փորձագետ), **Զոյա ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ** (ՀՊՏՀ միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի պրոֆեսոր), **Տիգրան ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ** (ՀՊՏՀ գիտահետազոտական աշխարհաբանների կազմակերպման բաժնի պետ), **Գրիգոր ՆԱԶԱՐՅԱՆ** (ՀՊՏՀ տնտեսության կարգավորման և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ֆակուլտետի դեկան), **Արմեն ՔԹՈՅԱՆ** (ՀՊՏՀ վիճակագրության ամբիոնի վարիչ), **Էդգար ԱՂԱՐԵԿՅԱՆ** (ՀՊՏՀ ֆինանսների ամբիոնի դոցենտ), **Համազասպ ԳԱԼՍՏՅԱՆ** («Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի ավագ հետազոտող), **Սաթենիկ ԱԼԱՎԵՐԴՅԱՆ** (ՀՊՏՀ «Տնտեսագետ» հրատարակչության խմբագիր)

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

Նաիրա ԽՉԵՅԱՆ (ՀՊՏՀ «Տնտեսագետ» հրատարակչության ղեկավար)

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Татул МКРТЧЯН (Проректор по науке АГЭУ)

Давид АХВЕРДЯН (Директор исследовательского центра «Амберд», АГЭУ), **Вардан АТОЯН** (Заместитель директора-старший эксперт исследовательского центра «Амберд», АГЭУ), **Самвел АВЕТИСЯН** (Старший эксперт исследовательского центра «Амберд», АГЭУ), **Зоя ТАДЕВОСЯН** (Профессор кафедры Международных экономических отношений АГЭУ), **Тигран МАРТИРОСЯН** (Начальник отдела по организации научно-исследовательских работ АГЭУ), **Григор НАЗАРЯН** (Декан факультета Регулирования экономики и международных экономических отношений АГЭУ), **Армен КТОЯН** (Заведующий кафедрой Статистики АГЭУ), **Эдгар АГАБЕКЯН** (Доцент кафедры Финансов АГЭУ), **Амазасп ГАЛСТЯН** (Старший исследователь исследовательского центра «Амберд», АГЭУ), **Сатеник АЛАВЕРДЯН** (Редактор издательства «Тнтесает», АГЭУ)

ОТВЕТСТВЕННЫЙ
СЕКРЕТАРЬ

Наира ХЧЕЯН (Руководитель издательства «Тнтесает», АГЭУ)

EDITOR-IN-CHIEF
EDITORIAL BOARD

Tatul MKRTCHYAN (Vice Rector for Science, ASUE)

Davit HAKHVERDYAN (Director, «Amberd» Research Center, ASUE), **Yardan ATOYAN** (Deputy Director & Senior Expert, «Amberd» Research Center, ASUE), **Samvel AVETISYAN** (Senior Expert, «Amberd» Research Center, ASUE), **Zoya TADEVOSYAN** (Professor, Chair of International Economic Relations, ASUE), **Tigran MARTIROSYAN** (Head, Division of Organization of Scientific-research Affairs, ASUE), **Grigor NAZARYAN** (Dean, Faculty of Regulation of Economics and International Economic Relations, ASUE), **Armen KTOYAN** (Head, Chair of Statistics, ASUE), **Edgar AGHABEKYAN** (Associate Professor, Chair of Finance, ASUE), **Hamazasp GALSTYAN** (Senior Researcher, «Amberd» Research Center, ASUE), **Satenik ALAVERDYAN** (Editor, «Tntesaget» Publishing House, ASUE)

EXECUTIVE SECRETARY

Naira KHCHEYAN (Head of «Tntesaget» Publishing House, ASUE)

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԿԵՐԱԿ . ПУЛЬС ЭКОНОМИКИ . PULSE OF ECONOMY

Նարինե ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

5

Տնտեսական աճի գլուխկոտրուկը. արդյունաբերության հետքերով
Нарине ПЕТРОСЯН. Головоломка экономического роста: по следам промышленности
Narine PETROSYAN. The Puzzle of Economic Growth: In the Trails of Industry

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ . ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА . FINANCIAL SYSTEM

Էդգար ԱՂԱԲԵԿՅԱՆ

13

Արդյո՞րբ բավարար են կենսաթոշակային ֆոնդերի
եկամատրեբությունները
Эдгар АГАБЕКЯН. Достаточна ли доходность пенсионных фондов?
Edgar AGHABEKYAN. Are Pension Fund Returns Sufficient?

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ . СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА . SOCIAL POLICY

Վահե ԲՈՒԼԱՆԻԿՅԱՆ

22

ՀՀ մարդահամար 2022. մտահոգիչ թվեր
Вале БУЛАНИКЯН. Перепись населения РА 2022: тревожные цифры
Vahe BULANIKYAN. 2022 Population Census of the RA: Alarming Figures

Անի ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

29

Զբաղվածության պատկերը Հայաստանում
Ани ХАЧАТРЯН. Картина занятости в РА
Ani KHACHATRYAN. Picture of Employment in the RA

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ . ГОРОДСКАЯ ЭКОНОМИКА . URBAN ECONOMY

Թերեզա ՇԱՀՐԻՄԱՆՅԱՆ

36

Փողոցների և հասարակական տրանսպորտի բեռնվածության
հավասարակշռում. ինչ անել
Тереза ШАГРИМАНЯН. Баланс между разгрузкой улиц и общественным транспортом:
что делать?
Tereza SHAHRIMANYAN. Balancing Street Decongestion and Public Transport: What to do?

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՎ ԱՇԽԱՐՀ . АРМЕНИЯ И МИР . ARMENIA AND THE WORLD

Ռուզաննա ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

46

ՀՀ ՏՀՏ ոլորտի արտահանման հաղթարշավը
Рузанна ТАДЕВОСЯН. Экспортный триумф сектора ИКТ Армении
Ruzanna TADEVOSYAN. Export Triumph of Armenia's ICT Sector

ԱՇԽԱՐՀԱՏՆԵՍԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿՈՆ . ГЕОЭКОНОМИЧЕСКАЯ ХРОНИКА . GEOECONOMIC CHRONICLE

Շուշան ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ

52

Ռուսաստանի կայուն առևտուրն անկայուն աշխարհում
Шушан МОВСИСЯН. Устойчивая торговля России в неустойчивом мире
Shushan MOYSISYAN. Stable Trade of Russia in an Unstable World

ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐ . БЕЗОПАСНОСТЬ И ВЫЗОВЫ . SECURITY AND CHALLENGES

60 **Սամվել ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ**

Պարենային անվտանգության ոլորտում ԵԱՏՄ երկրների համագործակցության զարգացման հնարավորությունները և ռիսկերը

Самвел АВЕТИСЯН. Возможности и риски развития сотрудничества в области продовольственной безопасности стран ЕАЭС

Samvel AVETISYAN. Opportunities and Risks of Cooperation Development in the Field of Food Security of EAEU Countries

68

Տաթևիկ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Հայաստանի «հնդկական կինոն». ինչպե՞ս են հնդիկ միգրանտները «կերպարանափոխում» ՀՀ տնտեսությունը

Татевик ВАРДАНИЯН. «Индийское кино» Армении: как индийские мигранты «трансформируют» экономику РА?

Tatevik YARDANYAN. "Indian Movie" of Armenia: How are Indian Migrants "Transforming" the RA Economy?

75

Ալիկ ԹՈՐՈՍՅԱՆ

Պատերազմի տնտեսագիտություն. Ադրբեջանի կողմից նոր պատերազմ սկսելու տնտեսական դրդապատճառները

Алик ТОРОСЯН. Экономика войны: экономические мотивы начала новой войны со стороны Азербайджана

Alik TOROSYAN. Economics of War: Economic Motives for Starting a New War by Azerbaijan

ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԿՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՆԱԿԱՆԸ . ВИДЕНИЕ АРМЯНСКОГО ОБЩЕСТВА . THE VISION OF THE ARMENIAN SOCIETY

86

Յուրի ՀՈՎԱԿԱՆՅԱՆ

Քրիստոնեությունը՝ մեր ազգային ողբերգության համատեքստում

Юрий ОВАКАНЯН. Христианство в контексте нашей национальной трагедии

Yuri Hovakanyan. Christianity in The Context of our National Tragedy

102

Համազասպ ԳԱԼՍՏՅԱՆ

Կիլիկիայի դասերը. մաս հինգերորդ

Амазасп ГАЛСТЯН. Уроки Киликии: часть пятая

Hamazasp GALSTYAN. Cilicia Lessons: Part Five

ԻՍԿ ԴՈՒՔ ԳԻՏԵՔ, ՈՐ... . А ВЫ ЗНАЕТЕ, ЧТО...? . DO YOU KNOW THAT...?

117

Աննա ՓԱԽԼՅԱՆ

Քաղաքացիություն՝ ներդրումների միջոցով. ծուղակ, թե՛ բացառիկ հնարավորություն

Анна ПАХЛЯН. Гражданство через инвестиции: ловушка или исключительная возможность?

Anna PAKHLYAN. Citizenship by Investment: Trap or Exceptional Opportunity?

127

Գայանե ԹՈՎՄԱՍՅԱՆ

Այլընտրանքային բուժման եղանակները և ավանդական բժշկական զբոսաշրջության զարգացումը

Гаяне ТОВМАСЯН. Альтернативные медицинские подходы и развитие традиционного медицинского туризма

Gayane TOVMASYAN. Alternative Medical Approaches and the Development of Traditional Medical Tourism